YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
7 päivänä maaliskuuta 1996 *

Yhdistetyissä asioissa C-171/94 ja C-172/94,

jotka Cour du travail de Bruxelles on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa

Albert Merckx (C-171/94)

ja

Patrick Neuhuys (C-172/94)

vastaan

Ford Motors Company Belgium SA

ennakkoratkaisun työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14 päivänä helmikuuta 1977 annetun neuvoston direktiivin 77/187/ETY (EYVL L 61, s. 26) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. N. Kakouris sekä tuomarit G. F. Mancini (esittelevä tuomari), F. A. Schockweiler, P. J. G. Kapteyn ja H. Ragnemalm,

julkisasiamies: C. O. Lenz,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Merckx ja Neuhuys, edustajanaan asianajaja Joan Dubaere, Bryssel,

— Ford Motors Company Belgium SA, edustajinaan asianajajat Carl Bevernage, Bernard van de Walle de Ghelke ja Luc Vanaverbecke, Bryssel,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään John E. Collins, Treasury Solicitor's Department, avustajanaan barrister Eleanor Sharpston,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamiehet Marie Wolfcarius ja Christopher Docksey,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Merckxin ja Neuhuysin, Ford Motors Company Belgium SA:n, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja komission esittämät suulliset huomautukset 15.6.1995 pidetyssä istunnossa,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.7.1995 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Cour du travail de Bruxelles on kahdella 15.6.1994 tekemällään päätöksellä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 22.6.1994, esittänyt EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14 päivänä helmikuuta 1977 annetun neuvoston direktiivin 77/187/ETY (EYVL L 61, s. 26, jäljempänä direktiivi) tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty toisaalta Merckxin ja toisaalta Neuhuysin sekä Ford Motors Company Belgium SA:n (jäljempänä Ford) välisen kahden riita-asian yhteydessä, jotka koskevat Merckxin ja Neuhuysin Anfo Motors SA:n (jäljempänä Anfo Motors) kanssa tekemille työsopimuksille aiheutuvia seurauksia viimeksi mainitun yrityksen liiketoiminnan lopettamisesta ja Anfo Motorsille aikaisemmin kuuluneen moottoriajoneuvojen jälleenmyyntioikeuden siirtymisestä SA Novarobelille (jäljempänä Novarobel).

Asiaa koskevat säännökset ja pääasiaan liittyvät tosiseikat

3 Kuten direktiivin toisesta perustelukappaleesta ilmenee, direktiivin tarkoituksena on "huolehtia työntekijöiden suojasta sen varmistamiseksi, että heidän oikeutensa turvataan, kun työnantaja vaihtuu". Tätä tarkoitusta varten sen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään siitä, että luovutuksen tapahtuessa voimassa olleesta työsopimuksesta johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät luovutuksensaajalle. Direktiivin 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä kohdassa säädetään lisäksi, että yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutus ei sellaisenaan ole peruste, jota luovuttaja tai luovutuksensaaja voi käyttää irtisanomiseen.

4 Direktiivin 1 artiklan 1 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovuttamiseen toiselle työnantajalle sopimukseen perustuvan luovutuksen taikka sulautumisen kautta.

5 Direktiivin säännökset saatettiin osaksi Belgian kansallista oikeutta työntekijöiden oikeuksien turvaamisesta työnantajan vaihtuessa sopimukseen perustuvan yrityksen luovutuksen yhteydessä ja siirtyvien työntekijöiden oikeuksien sääntelystä konkurssin taikka akordin jälkeen suoritetun varojen siirron yhteydessä 7.6.1985 tehdyllä työehtosopimuksella nro 32 a, josta tehtiin sitova 25.7.1985 annetulla kuninkaallisella asetuksella (*Moniteur belge*, 9.8.1985, s. 11527).

6 Riidanalaisten seikkojen tapahtuma-aikana Merckx ja Neuhuys olivat myyjinä Anfo Motorsilla. Tämä yritys toimi Fordin moottoriajoneuvojen jälleenmyyjänä tietyissä Brysselin alueen kunnissa; Ford oli myös sen pääosakkeenomistaja.

7 Anfo Motors ilmoitti 8.10.1987 Merckxille ja Neuhuysille, että se lopettaa liiketoimintansa 31.12.1987 ja että 1.11.1987 lähtien Ford on Anfo Motorsin jälleenmyyntialueeseen kuuluvissa kunnissa yhteistyössä itsenäisen jälleenmyyjän Novarobelin kanssa. Viimeksi mainittu otti palvelukseensa 14 Anfo Motorsin 64 työntekijästä siten, että näiden entinen asema säilyi, näiden aikaisemman työsuhteen pituus otettiin huomioon ja näiden muut sopimukseen perustuvat oikeudet säilyivät työehtosopimuksen nro 32 a määräysten mukaisesti.

8 Anfo Motors lähetti asiakkailleen kirjeen, jossa se ilmoitti liiketoimintansa lopettamisesta ja suositteli asiakkailleen uuden jälleenmyyjän palveluja.

9 Merckx ja Neuhuys kieltäytyivät 27.10.1987 päivätyissä kirjeissään ehdotetusta siirrosta vedoten siihen, että Anfo Motors ei voi velvoittaa heitä työskentelemään toisella paikkakunnalla sijaitsevan toisen yrityksen palveluksessa erilaisissa työoloissa ilman pienintäkään taetta asiakunnan säilymisestä ja tietyn myyntituloksen saavuttamisesta. He katsoivat siis Anfo Motorsin päätöksen täyttävän työsopimuksen yksipuolisen purkamisen tunnusmerkit ja vaativat vahingonkorvausta irtisanomisesta ja eräitä muista syistä johtuvia suorituksia.

10 Anfo Motors vahvisti 30.10. ja 2.11.1987 päivätyissä kirjeissään Merckxin ja Neuhuysin työsopimuksen siirron Novarobelille ja se väitti, että ammattijärjestöt olivat 30.10.1987 tehdyllä työehtosopimuksella hyväksyneet työehtosopimuksen nro 32 a soveltamisen ja näin ollen siirtojen pätevyyden. Se kehotti Merckxiä ja Neuhuysiä ilmoittautumaan viipymättä Novarobelille sillä uhalla, että Anfo Motors vaatisi muutoin korvausta sopimuksen rikkomisesta.

11 Merckx ja Neuhuys eivät noudattaneet tätä kehotusta, ja tuloksettoman kirjeenvaihdon jälkeen he nostivat kanteen Tribunal du travail de Bruxellesissä ensin Anfo Motorsin ja sitten sen sijaantulijaksi oikeudenkäyntiin tulleen Fordin velvoittamiseksi maksamaan heille eri korvaussummia sopimuksen rikkomisesta, sopimuksen jatkamatta jättämisestä ja toiminnan lopettamisesta sekä suhteellisen osuuden vuoden lopussa maksettavista palkkioista. Anfo Motors esitti vastavaatimuksia Merckxin ja Neuhuysin velvoittamiseksi maksamaan sille vahingonkorvausta sopimuksen rikkomisesta. Tribunal du travail totesi 20.7.1990 antamassaan tuomiossa kanteen päävaatimukset perusteettomiksi ja jätti vastakanteet tutkimatta.

12 Merckx ja Neuhuys sekä Ford valittivat tästä tuomiosta Cour de travail de Bruxellesiin. Merckx ja Neuhuys väittivät, että kyseessä ei ollut työehtosopimuksen nro 32 a mukainen yrityksen luovutus vaan yrityksen lakkauttaminen. Pääasian vastaaja esitti päinvastaisen näkemyksen.

13 Kansallinen tuomioistuin totesi ensin, että Novarobelin kanssa 15.10.1987 tehdyn *convention et garantie* -nimisen sopimuksen mukaisesti Ford oli päättänyt lakkauttaa tytäryhtiönsä Anfo Motorsin toiminnan ja siirtää tämän yhtiön jälleenmyyntioikeuden Novarobelille, joka jatkoi Fordin antamia takuita vastaan tiettyjä Anfo Motorsin toimintoja työehtosopimuksen nro 32 a mukaisesti. Kansallinen tuomioistuin huomautti tämän jälkeen, että vaikka onkin totta, että Ford on Anfo Motorsin pääosakkeenomistaja, viimeksi mainittu teki itse päätöksen liiketoimintansa lopettamisesta. Kansallinen tuomioistuin totesi lopuksi, että mikään sopimus ei sitonut Anfo Motorsia Novarobeliin, että Anfo Motors oli irtisanonut yli kolme neljännestä henkilökunnastaan ja että se oli maksanut irtisanotuille lainmukaiset korvaukset yrityksen lopettamisen perusteella, että Anfo Motorsin mitään aineellista varallisuutta ei ollut siirretty Novarobelille ja että ei ole näytetty toteen, että Anfo Motors olisi luovuttanut asiakasrekisterinsä Novarobelille.

14 Cour de travail de Bruxelles on edellä mainitut seikat huomioon ottaen päättänyt lykätä asian ratkaisemista ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen, joka on muotoiltu kummankin asian osalta samalla tavalla:

"Onko kyseessä 14.2.1977 annetussa direktiivissä 77/187/ETY tarkoitettu liikkeen luovutus, kun yritys päätettyään lakkauttaa liiketoimintansa on 31.12.1987 irtisanonut suurimman osan työntekijöistään ja pitänyt yli 60 työntekijästään vain 14 ja päättänyt, että näiden 14 työntekijän on 1.11.1987 lähtien työskenneltävä saavutetut oikeutensa säilyttäen yrityksessä, jonka kanssa ensiksi mainittu yritys ei ole tehnyt minkäänlaista sopimusta, mutta jolla on ollut 15.10.1987 lähtien jälleenmyyntioikeus, joka aikaisemmin kuului ensiksi mainitulle yritykselle vaikka ensiksi mainittu yritys ei ole siirtänyt jälkimmäiselle yritykselle mitään omaisuuttaan?"

15 Tämän kysymyksen tarkoituksena on pääasiallisesti selvittää ensinnäkin, onko direktiivin 1 artiklan 1 kohtaa tulkittava niin, että sen soveltamisalaan kuuluu tilanne, jossa yritys, jolla on moottoriajoneuvojen jälleenmyyntioikeus tietyllä alueella, lopettaa liiketoimintansa ja jälleenmyyntioikeus luovutetaan toiselle yritykselle, joka ottaa palvelukseensa osan henkilökunnasta ja jonka asiakaskunta kasvaa, vaikka sille ei luovutetakaan ensin mainitun yrityksen varoja. Toiseksi, ottaen huomioon pääasioihin liittyvät olosuhteet ja jotta voitaisiin antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, on vahvistettava, estetäänkö direktiivin 3 artiklan

1 kohdassa se, että yrityksen luovutushetkellä luovuttajan palveluksessa ollut työntekijä voisi vastustaa työsopimuksensa tai työsuhteensa siirtämistä luovutuksensaajalle.

Direktiivissä tarkoitetun luovutuksen tapahtuminen

16 Näin uudelleen muotoillun kysymyksen ensimmäisen osan suhteen on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivin mukaisen luovutuksen tapahtumisen toteen näyttämisessä ratkaisevana seikkana on pidettävä sitä, onko kyseessä olevan kokonaisuuden taloudellinen muoto säilynyt, mistä on erityisesti todisteena yrityksen toiminnan tosiasiallinen jatkaminen tai sen uudelleen aloittaminen (ks. erityisesti asia C-29/91, Redmond Stichting, tuomio 19.5.1992, Kok. 1992, s. I-3189, 23 kohta).

17 Sen arvioimiseksi, onko tämä edellytys täyttynyt, on tarkasteltava kaikkia tämän toimenpiteen luonnetta selvittäviä tosiseikkoja, joihin kuuluvat erityisesti kyseessä olevan yrityksen tai liikkeen laji, se seikka, onko rakennuksia, irtaimistoa tai muuta sellaista aineellista omaisuutta luovutettu vai ei, aineettoman omaisuuden arvo luovutushetkellä, onko olennainen osa henkilökuntaa siirtynyt uuden yrityksen johdon alaisuuteen vai ei, onko asiakaskunta siirtynyt vai ei sekä harjoitetun liiketoiminnan samankaltaisuus ennen luovutusta ja sen jälkeen ja tämän toiminnan mahdollisen keskeytymisen kesto. On kuitenkin täsmennettävä, että kaikki nämä seikat ovat vain osatekijöitä siinä kokonaisarvioinnissa, joka on suoritettava eikä niitä näin ollen voida arvioida toisistaan erillään (em. asia Redmond Stichting, tuomion 24 kohta).

18 Näiden periaatteiden perusteella on todettava, että kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävinä olevien riita-asioiden kohteena on tilanne, jossa Anfo Motorsin pääosakkeenomistaja Ford on luovuttanut Novarobelille ajoneuvojen jälleenmyyntioikeuden Anfo Motorsin liiketoiminnan alueella ja se on näin ollen siirtänyt tämän toiminnan taloudellisen riskin oman ryhmänsä ulkopuolelle; Novarobel on jatkanut keskeytyksettä Anfo Motorsin harjoittamaa toimintaa samalla alalla samanlaisissa olosuhteissa ottaen osan henkilökunnasta palvelukseensa ja se on toteuttanut

Anfo Motorsin asiakaskunnalle suunnatun myynninedistämiskampanjan, jonka tarkoituksena on varmistaa jälleenmyyntitoiminnan jatkuvuus.

19 Kokonaisuutena tarkastellen voidaan kaikkien näiden seikkojen perusteella arvioida, että jälleenmyyntioikeuden luovutus pääasian kaltaisessa tilanteessa kuuluu direktiivin soveltamisalaan. On kuitenkin tutkittava, ovatko pääasian valittajien esittämät tietyt seikat sellaisia, että ne voivat kumota tämän toteamuksen.

20 Ensiksikin Merckx ja Neuhuys väittävät, että yrityksen aineellista tai aineetonta omaisuutta ei ole luovutettu eikä yrityksen rakennetta ja organisaatiota ole edes osittain säilytetty. Lisäksi Novarobelin toimipaikka sijaitsee Brysselin alueen muissa kunnissa kuin missä Anfo Motors oli harjoittanut toimintaansa.

21 Tällaiset seikat eivät voi estää direktiivin soveltamista, koska harjoitetun toiminnan luonteen huomioon ottaen varallisuuden siirto ei ole määräävä seikka sen ratkaisemisessa, onko kyseessä olevan yrityksen taloudellinen muoto säilynyt (ks. tältä osin asia C-392/92, Schmidt, tuomio 14.4.1994, Kok. 1994, s. I-1311, 16 kohta). Tietyn merkkisten moottoriajoneuvojen yksinomaisen jälleenmyyntioikeuden harjoittamisen sisältö tietyllä alalla pysyy itse asiassa samana, vaikka sitä harjoitettaisiinkin toisella nimellä, eri paikoissa ja muuta käyttöomaisuutta käyttäen. Merkitystä ei ole myöskään sillä, että toimipaikka sijaitsee saman alueen toisessa kunnassa, koska alue, jolla jälleenmyyntioikeutta käytetään, pysyy samana.

22 Toiseksi Merckx ja Neuhuys huomauttavat, että kyseessä ei voi olla direktiivissä tarkoitettu luovutus silloin, kun yritys on lopullisesti lopettanut toimintansa ja kun

se on purettu, kuten Anfo Motors. Näin ollen se ei enää ollut olemassa taloudellisena kokonaisuutena eikä sen oikeudellinen muoto ollut säilynyt.

23 Tältä osin riittää, kun todetaan, että direktiiviä ei voida jättää soveltamatta pelkästään siitä syystä, että luovuttava yritys lopettaa toimintansa luovutushetkellä ja että se tämän vuoksi puretaan, koska silloin saatettaisiin estää direktiivin tavoitteen mukainen työntekijöiden suojelun toteutuminen. Koska toinen yritys jatkaa tämän yrityksen toimintaa, nämä seikat pikemminkin vahvistavat direktiivissä tarkoitetun luovutuksen tapahtuneen.

24 Kolmanneksi se seikka, että suurin osa henkilökunnasta irtisanottiin jälleenmyyntioikeuden luovutuksen yhteydessä merkitsee Merckxin ja Neuhuysin mukaan sitä, että direktiiviä ei voida soveltaa.

25 Direktiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaan yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutus ei sellaisenaan ole peruste, jota voidaan käyttää irtisanomiseen. Tämä säännös ei kuitenkaan estä irtisanomisia työvoiman muutoksiin johtavista taloudellisista, teknisistä tai organisatorisista syistä.

26 Näin ollen se seikka, että suurin osan henkilökunnasta irtisanottiin luovutuksen yhteydessä ei riitä syyksi siihen, että direktiiviä ei voitaisi soveltaa. Toisaalta kyseessä olevat irtisanomiset ovat voineet itse asiassa johtua taloudellisista, teknisistä tai organisatorisista syistä siten, kuin edellä mainitussa 4 artiklan 1 kohdassa on säädetty. Toisaalta kyseisen säännöksen rikkominen ei kuitenkaan kyseenalaista direktiivissä tarkoitetun luovutuksen tapahtumista.

27 Merckx ja Neuhuys väittävät lopuksi, että vaikka oletettaisiinkin, että on tapahtunut direktiivissä tarkoitettu luovutus, se ei tapahtunut sopimuksella vahvistetun luovutuksen perusteella, kuten direktiivin 1 artiklassa edellytetään. Tämä käsite edellyttää itse asiassa välttämättä sopimussuhteen olemassaoloa luovuttajan ja luovutuksensaajan välillä. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa tällainen suhde kuitenkin puuttuu.

28 Direktiivin eri kieliversioiden välillä olevien erojen ja sopimukseen perustuvan luovutuksen käsitteen osalta toisistaan poikkeavien kansallisten lainsäädäntöjen vuoksi yhteisöjen tuomioistuin on tulkinnut tätä käsitettä riittävän joustavasti direktiivin tavoitteen saavuttamiseksi, toisin sanoen työntekijöiden aseman turvaamiseksi yrityksen luovutuksen yhteydessä, ja yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että tätä direktiiviä voidaan soveltaa kaikissa mahdollisissa tapauksissa, joissa sopimuksen perusteella vaihtuu yrityksen toiminnasta vastuussa oleva luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, jolle kuuluvat työnantajan velvollisuudet yrityksen työntekijöitä kohtaan (ks. erityisesti em. asia Redmond Stichting, tuomion 10 ja 11 kohta).

29 Yhteisöjen tuomioistuin on näin ollen katsonut, että direktiivin soveltamisalaan kuului ravintolan vuokrasopimuksen irtisanominen, jota seurasi uuden vuokrasopimuksen tekeminen toisen liikkeenharjoittajan kanssa (asia 324/86, Tellerup, ns. Daddy's Dance Hall -tapaus, tuomio 10.2.1988, Kok. 1988, s. 739), vuokrasopimuksen irtisanominen, jonka jälkeen omistaja myi yrityksen (asia 101/87, Bork International, tuomio 15.6.1988, Kok. 1988, s. 3057) tai tilanne, jossa viranomainen lopetti avustuksen myöntämisen oikeushenkilölle aiheuttaen näin tämän toiminnan täydellisen ja lopullisen lakkaamisen ja siirsi avustukset toiselle oikeushenkilölle, jonka tavoitteet olivat samat (em. asiassa Redmond Stichting annettu tuomio).

30 Tästä oikeuskäytännöstä ilmenee, että luovuttajan ja luovutuksensaajan välisten välittömien sopimussuhteiden olemassaolo ei ole välttämätön, jotta direktiiviä sovellettaisiin. Kun näin ollen ensimmäisellä yrityksellä ollut ajoneuvojen jälleenmyyntioikeus on lakkautettu ja uusi jälleenmyyntioikeus on annettu toiselle yritykselle, joka jatkaa samaa toimintaa, yrityksen luovutus on yhteisöjen tuomioistuimen tulkinnan mukaan direktiivissä tarkoitettu sopimukseen perustuva luovutus.

31 Asiakirja-aineistosta ilmenee muilta osin, että kansallisessa tuomioistuimessa riita-asioiden kohteena olevassa tilanteessa Anfo Motorsin pääosakkeenomistaja Ford on tehnyt Novarobelin kanssa *convention et garantie* -sopimuksen, jossa se on erityisesti sitoutunut vastaamaan tietyistä sopimuksen rikkomisesta ja jatkamatta jättämisestä tai suojelusta aiheutuneista korvauksista, jotka Novarobel mahdollisesti joutuu maksamaan aikaisemmin Anfo Motorsin palveluksessa olleelle henkilökunnalle. Tällainen seikka todistaa direktiivissä tarkoitetun sopimukseen perustuvan luovutuksen olemassaolon.

32 Edellä uudelleen muotoillun kysymyksen ensimmäiseen osaan on näin ollen vastattava, että direktiivin 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava niin, että sen soveltamisalaan kuuluu tilanne, jossa määrättyä aluetta koskevan moottoriajoneuvojen jälleenmyyntioikeuden haltijana oleva yritys lopettaa toimintansa ja jossa jälleenmyyntioikeus luovutetaan toiselle yritykselle, joka ottaa osan henkilökunnasta palvelukseensa ja jonka asiakaskunta kasvaa, vaikka sille ei luovutetakaan varoja.

Työntekijän mahdollisuus vastustaa työsopimuksen tai työsuhteen siirtoa

33 Edellä uudelleen muotoillun kysymyksen toisen osan osalta on todettava, että yhteisöjen tuomioistuin on katsonut asiassa 105/84, Danmols Inventar, 11.7.1985 annetussa tuomiossa (Kok. 1985, s. 2639, 16 kohta), että oikeuksien turvaaminen, joka direktiivillä on tarkoitus varmistaa, on vailla kohdetta, kun se, jota asia koskee, päättää omasta vapaasta tahdostaan olla luovutuksen jälkeen jatkamatta työsuhdetta uuden yrityksen johdon kanssa.

34 Myös asioissa C-132/91, C-138/91 ja C-139/91, Katsikas ym., 16.12.1992 annetusta tuomiosta (Kok. 1992, s. I-6577, 31 ja 32 kohta) seuraa, että jos direktiivissä annetaan työntekijälle mahdollisuus jäädä uuden työnantajan palvelukseen samoilla ehdoilla kuin luovuttajan kanssa oli sovittu, direktiiviä ei voida tulkita niin, että siinä velvoitetaan työntekijä jatkamaan työsuhdetta luovutuksensaajan kanssa. Sellainen velvollisuus vaarantaisi perusoikeuksia, jotka kuuluvat työntekijälle, jolla on

oltava vapaus valita työnantajansa ja jota ei voida velvoittaa tekemään työtä työnantajalle, jota hän ei ole vapaasta tahdostaan valinnut.

35 Tästä seuraa, että jos työntekijä päättää vapaasta tahdostaan olla jatkamatta työsopimusta tai työsuhdetta luovutuksensaajan kanssa, jäsenvaltioiden tehtävänä on määritellä tästä työsopimukselle tai työsuhteelle aiheutuvat seuraukset. Jäsenvaltiot voivat erityisesti säätää, että tässä tapauksessa työsopimusta tai työsuhdetta on pidettävä joko työntekijän tai työnantajan aloitteesta irtisanottuna. Ne voivat myös säätää, että työsopimus tai työsuhde jatkuu luovuttajan kanssa (em. asia Katsikas ym., 35 ja 36 kohta).

36 Merckx ja Neuhuys ovat väittäneet, että pääasiassa Novarobel on kieltäytynyt takaamasta heidän palkkatasoaan, joka laskettiin erityisesti saavutetun liikevaihdon perusteella.

37 Tämän väitteen osalta on muistutettava, että direktiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaan työnantajan katsotaan olevan vastuussa työsopimuksen tai työsuhteen päättymisestä, jos työsopimus tai työsuhde päättyy sen vuoksi, että 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta luovutuksesta seuraa olennainen työolojen muutos työntekijän vahingoksi.

38 Työntekijän palkkatason muutos kuuluu tässä säännöksessä tarkoitettuihin työolojen muutoksiin silloinkin, kun palkan suuruus riippuu erityisesti saavutetusta liikevaihdosta. Kun työsopimus tai työsuhde irtisanotaan siitä syystä, että luovutuksesta aiheutuu tällainen muutos, työnantajan on katsottava olevan vastuussa työsopimuksen tai työsuhteen päättymisestä.

39 Näin ollen uudelleen muotoillun kysymyksen toiseen osaan on vastattava, että direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa ei estetä sitä, että luovuttajan palveluksessa yrityksen luovutuksen tapahtuessa ollut työntekijä voi vastustaa työsopimuksensa tai työsuhteensa siirtoa luovutuksensaajalle. Tällaisessa tapauksessa jäsenvaltion tehtävänä on määritellä luovuttajan kanssa tehdylle työsopimukselle tai työsuhteelle tästä aiheutuvat seuraukset. Jos työsopimus tai työsuhde kuitenkin irtisanotaan työntekijälle myönnetyn palkkatason muuttumisen vuoksi, direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot säätämään siitä, että työnantaja on vastuussa työsopimuksen tai työsuhteen päättymisestä.

Oikeudenkäyntikulut

40 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Cour du travail de Bruxellesin 15.6.1994 tekemällä päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

1) **Työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14 päivänä helmikuuta 1977 annetun neuvoston**

direktiivin 77/187/ETY 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava niin, että sen soveltamisalaan kuuluu tilanne, jossa määrätyllä alueella moottoriajoneuvojen jälleenmyyntioikeuden haltijana oleva yritys lopettaa liiketoimintansa ja jossa jälleenmyyntioikeus luovutetaan toiselle yritykselle, joka ottaa osan henkilökunnasta palvelukseensa ja jonka asiakaskunta kasvaa, vaikka sille ei luovutetakaan varoja.

2) **Direktiivin 77/187/ETY 3 artiklan 1 kohdassa ei estetä sitä, että yrityksen luovutushetkellä luovuttajan palveluksessa ollut työntekijä vastustaa työsopimuksensa tai työsuhteensa siirtämistä luovutuksensaajalle. Tällaisessa tilanteessa jäsenvaltioiden tehtävänä on määritellä luovuttajan kanssa tehdylle työsopimukselle tai työsuhteelle aiheutuvat seuraukset. Jos työsopimus tai työsuhde kuitenkin irtisanotaan työntekijän palkkatason muuttumisen vuoksi, direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot säätämään siitä, että työnantajan katsotaan olevan vastuussa työsopimuksen tai työsuhteen päättymisestä.**

Kakouris Mancini Schockweiler

Kapteyn Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 7 päivänä maaliskuuta 1996.

R. Grass C. N. Kakouris

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja